

НИКОЛАЙ БИНЕВ ЗА МЛАДЕЖКИЯ ТЕАТЪР

Съществуването на Младежкия театър е неразривно свързано със спектаклите му за деца. Това е един неповторим като профил театър – театър, който е вече на 57 години. Създаден от П. К. Стойчев през януари 1945 г., най-напред като Детски народен театър – филиал на Народния театър, той покъсно се отделя и става Народен театър за младежта с два раздела – за деца и за възрастни. Затова през годините при нас влизаше най-различна публика. Спектакли за възрастни можеш да видиш навсякъде, но детските истории, приказките, „мечтата“ за детски театър за първи път бяха осъществени в Младежкия театър.

Неслучайно преди се славехме като трупа, която посреща децата на София. И сега идват, но много по-малко. Вината не е в децата, разбира се... Докато бяхме в сградата на бул. „Дондуков“, театърът си имаше своята мила, приятна публика. Дечицата порастаха, ставаха ученици, студенти, и пак идваха с приятелите си на нашите спектакли. После се изпоженваха, но не ни забравяха. Водеха при нас и своите деца, после те – техните... Поколение след поколение възторжени зрители, възпитавани в обич към театралното изкуство...

Трупата ни се радваше на постоянна публика, която, за съжаление, не ни последва, когато театърът беше принуден да се премести на площад „Народно събрание“ преди 16 години. Оттогава започна и нашият път към Голгота в

Студентския дом. Той ни посрещна много студено, да не кажа... Враждебно. И до ден днешен за всичко трябва да искаме разрешение, да се молим, да се обясняваме с разни хора. Отгоре, точно над театъра, някаква танцова трупа „блъска“ народни хора с тъпани. Всичко кънти като играем... А под нас пък – дискотейка, дори не знаехме кой е собственикът ѝ. Дисководещият и музиката, особено в камерната ни зала, се чуваха точно с такава сила, с каквато гово-

Николай Бинев (Пандулфо) и Анани Явашев (Крал Джон) в „Крал Джон“ на Фр. Дюренмат, реж. Николай Поляков, Младежки театър

рят и актьорите на сцената. Е, наложи ни се да свикнем и с това. Зрителите обаче не са длъжни да свикват. Те просто мълкват, притесняват се, не реагират дори на комедия.

Но какво да правим, като след опожаряването на голямата ни сцена в Студентския дом играем само на камерната...? Сатиричният и Народният театър приютиха за известно време някои наши спектакли, но не може да продължаваме така вечно. Има опасност да загубим връзка и със сегашната си публика. Затова е важно да играем на наша територия. Нали ние създадохме и утвърдихме през годините единствения в България театър за деца. Той е жизненоважен за духовното израстване и на сегашните, и на идващите след тях млади зрители. Защото няма какво да си кривим душите – днес по-малко се чете. От тези телевизии и Интернет децата ни забравиха българския език.

Точно тук трябва да се намеси театърът. Неговата апостолска, педагогическа роля е безспорна. Та кой друг, ако не Младежкия театър, ще приучи децата да обичат, да се интересуват, да се вълнуват от българската култура, не само в първите седем, а и в своите зрели години...

Слава Богу и сега има хора, които посещават спектаклите ни и са загрижени за нас. След пожара имаше зрители, които ни изпрацаха пари, макар и по едно левче – с тяхна помощ и с някои други благотворителни акции на театъра успяхме да освежим камерната зала. Само толкова. Там сега се играят и детските спектакли. Кога ще можем да възстановим голямата сцена – не знаем.

В последно време детските ни постановки са много по-малко, отколкото преди години. Нека си признаем и грешките – усеща се една немарливост към детския отгел на театъра. Не се поставя почти нищо ново. А точно сега трябва да наблегнем именно на детския репертоар. Разбира се, тази немарливост пак е свързана с пари. Не че нямаме добри спектакли... Доста е скъпо, обаче, да поканиш известен, интересен режисьор. Младежкия театър няма толкова средства – налага се да се оправяме с това, което имаме.

Може би по тази причина и аз направих седем постановки в театъра. Те не са детски, детско представление се прави много по-трудно. Там не може да има фалш, трябва да се танцува, да се пее. Имаме способни актьори за това. Но режисьорите ни сякаш все по-малко се интересуват от правенето на театър за деца.

Още помня Лиляна Тодорова – доайенът в режисирането на детски спектакли някога. Тя имаше способността да прави прекрасни актьорски разпределения, изцяло беше отгадена на детската публика. И понеже не ги мързеше – нито актьорите, нито нея, правеха чудесни детски постановки. Актрисите, обикновено по-гребнички – играещи и момчета, и момичета, едвам надвикваха развълнуваните малчугани. Но го правеха с удоволствие – децата са толкова щедри на аплодисменти, на усмивки... няма как да им се сърдиш. Едни от най-хубавите детски постановки в историята на Младежкия театър са именно на Лиляна Тодорова – „Вълкът и седемте козлета“, сезон 1973–74 г.; „Котаракът в чизми“, гвапъти – 1974–75 и 1984–85 г.; „Червена-

та шапчица“, 1982–83 г.; Все класически, Вечно интересни приказки, които продължават да се появяват в афиша на театъра през годините. Сецам се и за друго хубаво представление – „Пинокио“ на Андрей Аврамов. Той също го постави два пъти – през 1978–79 г., Пинокио – Никола Стефанов, и през 1993–94 г., Пинокио – Иван Бърнев¹.

Хубави Времена бяха... Но сега ги няма вече режисьорите на Младежкия театър. Изключвам Андрей Аврамов, който завари няколко поколения – и актьори, и публика. Той отгавна не е на щат при нас, но често гостува с постановки. Силно е привързан към Младежкия театър и няма да се раздели с него.

Иначе вече и други трупи в София имат поне по едно детско представление в репертоара си. Стараят се и го правят добре. Така отнемат от нашата детска аудитория, но това е почтено и закономерно явление.

По едно време в „Сълза и смях“ имаше детска школа. От такава школа би имал полза и Младежкия театър, но май досега никой не се е сецал да я направи. Андрей Аврамов би могъл... или пък някой от новите млади режисьори може да се заеме с тази амбициозна задача.

Но... театърът ни е никъде. Не можем да мислим за разширяване на дейността си. Вместо да я разширяваме, трябва да я сведем до минимум. Така стоят нещата и затова понякога наистина се отчайвам. Започнахме и кампании за подпомагане на театъра, но почти никой не се отзовава. В главата ми все по-често святка мисълта, че единственият жив детски театър

в България ще бъде затворен... Страхувам се от това и не спирам да мисля как може да се помогне на театъра, с който живея 43 години. За съжаление вече съм физически затруднен да тичам насам-натам и да уреждам неща, свързани с театъра.

С това се справя директорът ни Георги Кагурин. Той направи много за Младежкия театър във времето на предишното правителство. Тогава даже се заговори за подновяване на строежа на театралната сграда на „Дондуков“. Под негово ръководство се постигна уеднаквяване на собствеността на същата тази сграда. Около и на театъра имаше частна и общинска собственост, но сега всичко е на Министерството на културата, т. е. наше. Това беше голям проблем. Остава само да се намерят пари за дострояване на театъра. Та той е полуготов. аз съм влизал и съм се снимал в него. Подготвено е мястото за слагане на столовете. Зрителната зала е по-малка, също и балконът, който преди беше огромен. Станало е едно малко симпатично театърче... с прекрасните фойета... фойетата от някога, в които гостоприемно посрещаме всички геца на София.

Знам много добре защо не съм напуснал Младежкия театър. Играя там от 1959 г., карам 44-тата си година в него. Даже по интервютата с Домна доста шеговито ни разправят, че сме консервативни – цял живот в един театър и цял живот с една жена... Ние с нея дойдохме заедно в Младежкия театър. Преди това една година бяхме в Русе. После любимият ни преподавател проф. Кръстьо Мирски ни доведе в София. Стана директор на Младежкия театър и ни покани да играем там.

¹ През 2002 г. Андрей Аврамов постави „Пинокио“ за трети път на същата сцена. (Бел. ред.)

Моето начало в театъра беше много сладко. Първо изиграх едно дяволче в „Ян Бибиян“². Нямах никакви реплики, трябваше само да „духам“ Луната... така и до днес. Въпреки че не съм играл в много детски представления. Случеше ли ми се обаче, съм го правил с удоволствие.

В нашата трупа (и в двата отгела) винаги е имало не само добри актьори, но и хора, на които можеше да се довериш в тежки моменти. Това е много важно за всяка професия, особено за актьорската. Другото нещо, заради което си заслужаваше да се остане в Младежкия театър, беше динамичната и приятелска атмосфера на работа. Много се работеше – сутрин, следобед и вечер имаше представления. Бяхме единственият театър, който играе по 20 представления седмично. После направихме и Театър-фоайе. Слагаме столове във фоайето на театъра, използвахме подвижно осветление и играехме камерни пиеси. За нашето време това си беше новост – нестандартна обстановка, в която да се гледа театър. Създадохме и камерна зала, тръгнахме по турнета. Не се спирахме – няхаме време нито за завист, нито за клюки.

Нека кажа няколко думи за „примадоните“ на Младежкия театър – като започнем от Виолета Минкова, Бог да я прости, и стигнем до Луна Давидова, Йорданка Кузманова, Гинка Станчева, не мога да ги изброя всичките... Всъщност ние не сме имали примадони. Нашите актриси няхаха време за фасони и други неща, които сме чели и слуша-

ли за примадоните. Всички те гледаха само и единствено работата си.

Въобще – театърът ни беше хубав и с много достойни актьори. Сега също имаме такива. Допреди десетина години имахме и жив оркестър, който много помагаше на детските спектакли, и не само. Когато сме правили мюзикъли, той пак ни е вършил много добра работа. А сега нито оркестър, нито дириженти. Имахме добри дириженти – Симеон Пиронков, Георги Тутев, накрая и Данко Йорданов, който съживи оркестъра и направи прекрасни спектакли с него. Всички тези неща отпаднаха по финансови причини. И само те ли...?

С времето загубихме дори членството си в Международната асоциация на детските и младежки театри ASSITEJ³. Чрез нея непрекъснато си сверявахме часовниците. На всеки четири години в Младежкия театър гостуваха трупи от цял свят. Такива интересни актьори... и толкова интересни познанства имам от онова време – с американци, канадци, руснаци... Голяма обич ни свързваше, събирахме се и обсъждахме различните представления. Те с голямо любопитство гледаха българските постановки.

С преместването на театъра в Студентския дом се загуби и цялата му документация, разпиля се. Преди драматуржката ни Ана Каракостова събираше програми, списъци, записки. Пазеше всичко, което някой ген самò би „разказвало“ за историята на трупата. Нейният живот беше изцяло отдаден

³ В София са проведени три Международни фестивала на детско-юношеските и младежки театри под егидата на ASSITEJ през 1968, 1972 и 1976 г. (Бел. ред.)

² Реж. Лиляна Тодорова, сезон 1958–59 г. (Бел. ред.)

на Младежкия театър... Милена Филкова също беше започнала една такава апостолска дейност, но и тя почина неотдавна.

В момента нямаме щатен драматург. По стечение на обстоятелствата с неговите функции се е нагърбил заместник-директорът ни Георги Икономов – той е театровед по образование.

Трябва ни и сериозен организаторски отдел. Куца ни тази дейност и не е изненада, че при нас влиза най-малко публика. Публиката ни в повечето случаи е инцидентна – пълним салона с хора, които случайно са минали покрай театъра и си купуват билет преди началото на представлението. Някога децата ги организираха от детски градини, от училища, хората се редяха на опашки за билети... А сега – нищо. И то в нашето време, времето на бясната реклама. Младежкия театър, и не само той, има нужда от хора, които да му подгат ръка за създаването на трайни връзки с неговата публика. Хора, които да общуват с медиите от името на театъра, и т. н. Непрекъснато слушам радио, но никъде не се споменава Младежкия театър, дори в културните справочници. Не можем да очакваме и пълни салони в тази ситуация... Проблемът не е толкова в парите. Младежкия театър е с най-евтините билети в София. Едно семейство спокойно може да си позволи този разход поне два пъти годишно. Неудобни са часовете за театър. Престъпността у нас непрекъснато нараства – хората са уплашени. Много мои приятели, все на моите години – аз съм на 68, искат да ходят на театър, но се страхуват. Идват

от далечните квартали, гледат някакво вечерно представление и се прибират към 21.30–22.00 ч.

Наистина е страшничко... В тези късни часове. Не бива да забравяме, че центърът на София не е София...

Трябва да правим повече спектакли през деня. В Младежкия театър това много вървеше. Не знам защо не продължаваме да го правим...

Притеснява ме и нещо друго. В България вече има пет-шест театрални фестивала, но никой не е дошъл дори да ни види. Ако някой от селекционерите дойде и не одобри наш спектакъл, никой не може да се съргди. Но поне да дойдат да ни видят и тогава да преценят.

Едно време бяхме длъжни да играем 50 на сто български пиеси, не знам си колко съветски и една западна (пог „западна“ се разбираше и Шекспир). Много съжалявам, че днес българските драматурзи не пишат така щедро. Защото тъкмо сега е моментът, сега времето е много по-интересно.

Започнахме да губим и непосредствения контакт с публиката – онази искреност, сърдечност и човещина на представлението. Убедих се в това при скромните си режисьорски опити в Младежкия театър. В тези си опити се стремях да възстановя отиващия си според мен актьорски театър – този, който има директна, откровена връзка с публиката. Актьорите, с които работя, са доволни от работата ни. Като комплимент съм получавал от колеги от други театри следния отзив: „Поздравявам те, това е едно честно представление!“

Слава Богу не липсват студенти от НАТФИЗ, които играят редом с

нас, по-възрастните. Те ще съживят трупата ни. А ми се струва, че и на тийнейджърите, колкото и рядко да влизат в театъра ни, той им харесва. В тази връзка няма да забравя участието си в мюзикъла на Андрей Абрамов по Брехт и музика на Курт Вайл „Хепи енд“⁴. По мизансцен в две от действията гледах към залата. Забелязах нещо много интересно. На първия ред бяха седнали 7–8 младежи в тийнейджърска възраст, които привидно се държаха неприлично. Заинтригувах ме и доста дълго ги наблюдавах. Наша колежка обърка някаква глумичка, те веднага уловиха грешката ѝ. Забавлявах се, страшно се забавля-

вах и нито един от тях не поуска да си излезе, т. е. харесаха театъра като преживяване. Просто те бяха за първи път в живота си на театър, а майките и бащите им никога не са им казвали как да се държат на такова място...

Жалко наистина, но по-важно е друго. Важното е, че тези млади хора все пак са прекрачили прага на театъра. От този момент нататък само от нас – хората, които създаваме това изкуство, зависи да им внушим вяра и обич към него...

Запис и редакторски бележки
Милена Михайлова

⁴ Спектакълът е от 1998 г. (Бел. ред.)